

Nr 230.

Ankom till riksdagens kansli den 14 november 1941 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 till förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning m. m. och till utrustning till provisoriska förlossningshem under utrymning jämte en i förstnämnda ämne väckt motion.

(3:e avd.)

1:o) **Förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning m. m.** I propositionen nr 305 har Kungl. Maj:t (bilaga 3, punkt 5, sid. 38—48 av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 17 oktober 1941) föreslagit riksdagen att till Förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning m. m. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 3,100,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling företagit en inom första kammaren av herr *E. von Heland* väckt motion, nr 245, vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Beträffande de skäl motionären anfört till stöd för sitt yrkande hänvisas till motionen.

Genom beslut den 12 april 1940 har Kungl. Maj:t från förskottsstat för försvarsväsendet ställt medel till statens utrymningskommissions förfogande för dels sådana åtgärder av förberedande natur, vilka kunde erfordras för att i händelse av luftskyddstillstånd evakuerad civilbefolkning skulle kunna mottagas å de orter, till vilka densamma borde överflyttas, dels ock de åtgärder i övrigt, vilka föranleddes av på kommissionen ankommande uppgifter.

Den 24 januari 1941 har Kungl. Maj:t därefter förklarat hinder icke möta för statens utrymningskommission att av samma medel bestrida kostnaderna för tryckning av s. k. utrymningsbiljetter ävensom av särskilda transportregister, som utarbetats för att underlätta utlämnandet av dylika biljetter. Genom beslut den 28 februari 1941 har Kungl. Maj:t vidare meddelat föreskrifter om grunderna för arvode och vissa ersättningar till ledamot av in-kvarteringsnämnd, vilken gottgörelse jämväl skall gäldas med sagda medel. Därjämte har Kungl. Maj:t genom skilda beslut förklarat hinder icke möta

för utrymningskommissionen att av ifrågavarande medel bestrida dels, efter samråd med statens industrikommission, kostnaderna för inköp av högst 2,500 ton träull, att uppläggas såsom reservlager för att i händelse av utrymning användas för stoppning av madrasser och kuddar till bostäder, vilka komme att tagas i anspråk för inkvarteringsändamål, dels ock, efter samråd med statens bränstekommission, kostnaderna för inköp av omkring 2,300 ton koks, att uppläggas såsom reservlager för att i händelse av utrymning användas till uppvärmning av sådana bostäder inom Malmöhus och Kristianstads län, vilka komme att tagas i anspråk för inkvarteringsändamål.

Av ifrågavarande medel hava under budgetåret 1939/40 och 1940/41 förbrukats tillhopa 95,818 kronor 74 öre. För täckande av denna utgift hava anslag anvisats å tilläggsstat för respektive budgetår. Under innevarande budgetår står till kommissionens förfogande för ovan berörda ändamål ett belopp av 1,154,181 kronor 26 öre från det å förskottsstaten för försvarsväsendet för detta budgetår under sjunde huvudtiteln anvisade anslaget till engångsanskaffning av materiel för civilbefolkningens skydd. Utöver sistnämnda belopp erfordras emellertid, att ytterligare 495,959 kronor 64 öre ställas till förfogande till täckande av utgifter för materielanskaffning, för vilken betalning ännu icke erlagts.

Av det nu äskade anslaget skulle ett belopp av (1,154,181: 26 + 495,959: 64) 1,650,140 kronor 90 öre användas för täckande av ovan berörda utgifter.

Kostnaderna för hittills vidtagna åtgärder för anskaffande av beredskapsmateriel fördela sig på olika materielslag på sätt framgår av följande uppställning:

M a t e r i e l		Kostnad
Virke till sängar m. m.	kronor	617,898: —
Koks	»	210,996: —
Träull	»	389,842: —
Halm och spån	»	6,533: —
Spik, skruv m. m.	»	2,274: —
Spisar	»	73,068: —
Brandskyddsmateriel	»	36,500: —
Masonite (för mörkläggnng)	»	67,300: —
Sängkläder och linne	»	30,573: —
Köksutrustningar	»	204,042: —
Diverse	»	614: 34

Summa kronor 1,639,640: 34.

Denna materielanskaffning avses för de av kommissionen planerade internatförläggningarna, men beräknas räcka till endast för att fylla behovet av den nödvändiga utrustningen å genomsnittligt sett 59 procent av antalet platser å dessa förläggningar. Då detta förhållande ansetts vara ur beredskapssynpunkt otillfredsställande föreslås en utökad materielanskaffning

(virke, spisar, köksutrustning, träull samt brandskydds- och mörkläggningsmateriel) för sammanlagt 1,038,800 kronor.

Vidare föreslås anskaffning av ett beredskapslager av 100,000 pappersfiltar och 75,000 pappersmadrasser för en kostnad av sammanlagt 222,500 kronor. Denna anskaffning hänför sig visserligen till de evakuerades personliga utrustning, för vilken varje enskild i princip själv bör svara. Det framhålles emellertid, att fall kunna inträffa, då understöd för utrustningen ter sig nära nog som en nödvändighet. I fråga om bäddutrustningen tillkommer den omständigheten att det kan vara praktiskt omöjligt att vid utrymningstransporten medföra sådan utrustning till inkvarteringsorten, varför det kan bli nödvändigt att tillhandahålla bäddutrustning. Icke medellösa personer anses böra i sådana fall härför gälda ersättning, beräknad efter statens självkostnadspris.

Slutligen beräknas medel till arvoden och vissa ersättningar till inkvarteringsnämndernas ledamöter samt till förhyrning av förrådslokaler.

Det beräknade medelsbehovet i vad det ej avser ovan berörda kostnader för redan beslutad materielanskaffning framgår av följande uppställning:

Anskaffning av virke	kronor	500,000
Anskaffning av spisar	»	75,000
Anskaffning av köksutrustning	»	150,000
Anskaffning av träull	»	210,000
Anskaffning av brandskydds- och mörkläggningsmateriel	»	103,800
Anskaffning av pappersfiltar och pappersmadrasser	»	222,500
Arvoden och vissa ersättningar till ledamöter i inkvarteringsnämnder	»	75,000
Hyror för förrådslokaler m. m.	»	50,000

Summa kronor 1,386,300.

För materielanskaffningen har härutöver ett belopp om 300,000 kronor beräknats bli erforderligt, närmast för anskaffning av kaminer och sjukvårdsutrustning för internatförläggningarna. Några närmare undersökningar rörande behovet av nämnda materiel eller kostnaderna för anskaffningen hava emellertid ännu icke medhunnits. Det förutsättes, att därest på grund av oförutsedda omständigheter omedelbart behov av medel för ifrågavarande ändamål skulle uppkomma, kostnaderna skola bestridas från vederbörande förskottsanslag.

Det totala medelsbehovet för det med nu ifrågavarande anslag avsedda ändamålet uppgår alltså till (1,650,140: 90 + 1,386,300: —) 3,036,440 kronor 90 öre.

Anslag för samma ändamål under tidigare budgetår hava utgått såsom förslagsanslag. Med hänsyn till att anslagsäskandet nu grundas på mera detaljerade beräkningar har anslaget för innevarande budgetår ansetts böra givas formen av reservationsanslag med en avrundning uppåt till 3,100,000 kronor.

Utskottet.

De med Kungl. Maj:ts förslag avsedda förberedande åtgärderna för mottagande av evakuerad civilbefolkning bestå huvudsakligen i planläggning av inkvartering i enskilda hem eller å särskilda internatförläggningar. För de senare fordras en omfattande materielanskaffning redan vid planläggningen under fredstid.

I motionen I: 245 har ifrågasatts om de senaste krigserfarenheterna givit stöd åt den åsikten, att civilbefolkningen bör evakueras från luftskyddsorderna i den utsträckning, man tidigare ansett riktig. Därjämte har i motionen framhållits såsom anmärkningsvärt, att utrymningskommissionen beslagtager utrymmen på gårdar, där man på eget initiativ frivilligt ordnat inkvartering för släktingar och vänner.

Enligt vad utskottet inhämtat planlägges utrymningen från luftskyddsorter i samarbete mellan kommissionen och vederbörande militära myndigheter samt under beaktande av erfarenheter från de krigförande länderna, i den mån sådana blivit tillgängliga. Utskottet har även gjort sig underrättat om att kommissionen söker underlätta planläggning av självordnad inkvartering från deras sida, som skola evakueras. Sålunda tages icke för sådan inkvartering avsedda utrymmen i anspråk vid planläggningen av den inkvartering, som skall ordnas genom myndigheternas försorg. Vidare må nämnas, att förmånen av fria resor i händelse av utrymning är avsedd att komma även dem till del, som själva valt inkvarteringsort. Med hänsyn till vad sålunda framkommit kan utskottet icke dela de betänkligheter, åt vilka motionären givit uttryck.

Mot det i samband med anslagsäskandet framlagda anskaffningsprogrammet har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 245 till *Förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning m. m.* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 3,100,000 kronor.

2:o) **Utrustning till provisoriska förlossningshem under utrymning.** Kungl. Maj:t har (punkt 6, sid. 48—52) föreslagit riksdagen att till Utrustning till provisoriska förlossningshem under utrymning å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 405,000 kronor.

För beredande av förlossningsvård åt vid en eventuell utrymning evakuerade barnaföderskor avses ett antal provisoriska förlossningshem skola inrättas. Vid beräkningen av den utrustning för ändamålet, som redan under fredstid bör centralt anskaffas, har man utgått från att 100 förlossningshem böra upprättas, vardera om 10 platser. Anskaffningskostnaden har för varje hem uppskattats till 4,050 kronor.

Sedan utrymningskommissionen under hand meddelat, att om medel för ändamålet omedelbart ställdes till förfogande anordningarna för utrustningens anskaffande sannolikt skulle — särskilt i fråga om den del därav, beträffande vilken medverkan av Röda korset syntes kunna erhållas — komma att slutföras på avsevärt kortare tid än eljest, ställde Kungl. Maj:t genom beslut den 26 september 1941 till kommissionens förfogande ett belopp av högst 405,000 kronor för anskaffande av ifrågavarande utrustning. Samtidigt anbefalldes Kungl. Maj:t statskontoret att på rekvisition, i mån av behov, till kommissionen utbetala högst nämnda belopp från det å förskottsstat för försvarsväsendet under sjunde huvudtiteln anvisade anslaget till engångsanskaffning av materiel för civilbefolkningens skydd m. m.

För tackning av detta utgiftsbelopp äskas nu medel å tilläggsstat för innevarande budgetår.

Kungl. Maj:ts förslag om planläggning av ett antal förlossningshem för vård under eventuell utrymning av evakuerade barnaföderskor finner utskottet välbetänkt. *Utskottet.*

Av statsrådsprotokollet framgår, att vissa möjligheter att nedbringa de beräknade kostnaderna framkommit under det påbörjade arbetet med utväljande av fastigheter, som lämpa sig för anordnande av förlossningshem. Likaså skulle vissa besparingar kunna åstadkommas, därest spädbarnsutstyrselar åt hemmen kunde anskaffas genom Röda korsets försorg.

Utskottet förutsätter, att alla utvägar till nedbringande av kostnaderna tillvaratagas beträffande såväl spädbarnsutstyrselar som annan utrustning. I detta hänseende torde jämväl böra undersökas, huruvida icke viss utrustning kan ställas till förfogande från de nu befintliga förlossningsanstalter, vilka äro avsedda att vid krig tagas i anspråk såsom beredskapssjukhus. Med hänsyn till risken av prisförhöjningar torde emellertid någon begränsning i det av Kungl. Maj:t äskade beloppet icke böra vidtagas.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Utrustning till provisoriska förlossningshem under utrymning* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 405,000 kronor.

Stockholm den 14 november 1941.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Joh. Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson, Asplund, Bergman, Torsten Ström, Andréén, Sven Larsson, Bäcklund, Björkman* och *Persson*; samt

från andra kammaren: herrar *Jonsson* i Eskilstuna, *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Ward, Persson* i Falla, *Isacsson, Mårtensson, Lundberg* i Hälsingborg, *Hansson* i Rubbestad, *Akerström* och *Bergvall*.